

|             |                                                |              |                                                                                              |         |          |       |                    |
|-------------|------------------------------------------------|--------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|---------|----------|-------|--------------------|
| Assignatura | <b>28892 Art Antic de la Península Ibèrica</b> |              |                                                                                              |         |          |       |                    |
| Professora  | Montserrat Claveria Nadal                      |              |                                                                                              |         |          |       |                    |
| Cicle       | <b>Primer</b>                                  | Quadrimestre | <b>Grup 1 – Primer<br/>Grup 2 - Segon</b>                                                    | Crèdits | <b>6</b> | Tipus | <b>Obligatòria</b> |
| Curs        | <b>Primer</b>                                  | Horari       | <b>Teoria: Dilluns i Dimecres 10:00 – 11:30<br/>Tutoria Integrada: Dilluns 13:00 – 14:00</b> |         |          |       |                    |

## DESCRIPCIÓ I PROPÒSITS

L'Estudiant rebrà els coneixements per identificar les produccions artístiques de l'Antiguitat peninsular des de la Prehistòria fins l'Antiguitat Tradana; n'aprendrà les seves característiques i les sabrà situar en el seu context històric.

## COMPETÈNCIES

1. Conciència crítica de les coordenades espacials i temporals de l'art antic peninsular.
2. Plantejar estats de la qüestió en un indicador inicial.
3. Capacitats bàsiques per buscar material documental a les biblioteques.
4. Manipulació del material bibliogràfic per extreure'n visions de caràcter general, sintètiques, i substancials.
5. Plantejar i organitzar una visita ben documentada.
6. Creació de materials usant les noves tecnologies.
7. Exposició oral.

## PROGRAMA

### BLOC 1. PLANTEJAR I ORGANITZAR UNA VISITA BEN DOCUMENTADA

- Activitat docent dirigida per tutoria. Fer 8 grups. Cada grup treballarà una visita en subgrups de 3 persones cadascun.
- Punts de partida: Bibliografia específica per cada grup, i llistat de monuments i Museus a incloure.
- Requeriments: Busca i us de la documentació bibliogràfica específica i visita del lloc. (elements de control: les entrades d'accés als monuments i museus).
- Llocs a visitar: *Barcino*, *Baetulo*, Centcelles, Empúries grega, Empúries romana, *Iluro*, *Tarraco*, a proposta del grup.
- Confecció d'una presentació en Power Point, que es penjarà a l'autònoma Interactiva.
- Avaluació: exposició a classe quan toqui pel temari. Puntuació: 25 % de la nota final.

### BLOC 2. L'ART PREHISTÒRIC PENINSULAR

1. Conceptes fonamentals: Definició i context cronològic i cultural. Dades historiogràfiques.
2. L'Art del Paleolític Superior:
  - 2.1. Art moble:
    - I. Franja Cantàbrica: distribució, tipologia i característiques de les manifestacions d'art moble de l'Aurinyacià al Magdalenianà.
    - II. Zona al Sud de l'Ebre: característiques i distribució de l'art moble del Gravetià al Magdalenianà.
    - III. Hipòtesis d'interpretació.
  - 2.2. Art Rupestre:
    - I. Distribució i evolució de l'art rupestre peninsular.
    - II. Suports, procediments i acabats.
    - III. Iconografia, espais i representació. Hipòtesis d'interpretació.
3. Art de les societats productores:
  - 3.1. L'Art de transició de l'Epipaleolític.
  - 3.2. L'Art al Neolític peninsular: I. Art Macroesquemàtic. II. Art Llevantí. Ceràmica cardial i Epicardial.

3.3 L'Art a l'inici de la metal·lúrgia: I. L' anomenat "Art Esquemàtic". II. L'Art Megalític. III. El fenomen campaneiforme. IV. Altres manifestacions esquemàtiques (Negre-subterrànies, esquemàtic-abstractes i gravats a l'aire lliure). V. Diversitat cultural i manifestacions artístiques principals dels inicis del bronze: El Argar, bronze llevantí, bronze atlàntic, Cogotas I.

- Els temes 1 i 2 els donarà la professora a classe.
- El tema 3 es farà a través d'una activitat docent presencial dirigida: es formaran 11 grups; cadascun elaborarà un dels punts que s'hi inclouen a partir d'una bibliografia referenciada pel professor i que l'estudiant haurà buscat prèviament a la biblioteca i portarà a classe. Els aspectes que s'hauran de desenvolupar són els següents: Tipus de produccions artístiques, suports, localització geogràfica, tècniques, colorants, iconografia, problemes de significat i propostes de cronologia. Amb aquesta informació cada grup elaborarà un document *word* que es penjarà a l'Autònoma Interactiva.
- Els temes 1, 2 i 3 també requereixen una activitat docent autònoma que consisteix en consultar llibres per visualitzar imatges de les diverses produccions artístiques prehistòriques de la península, l'objectiu n'és assimilar l'aspecte d'aquestes produccions per facilitar el seu reconeixement a l'estudiant.
- Avaluació: prova de reconeixement d'imatges i assimilació de continguts. Puntuació: 10% de la nota final.

**BLOC 3. L'ART AL PERIODE DE LES COLONITZACIONS I DE LA FORMACIÓ DELS POBLES PRERROMANS (1200-218 a. C.).**

1. La cultura artística de Tartessos i la influència orientalizant:  
L'etapa de formació de la Cultura Tartèssica.  
La colonització fenícia en la Península Ibèrica: I. L'impacte oriental en les poblacions indígenes II: Vestigis urbanístics i arquitectònics. Plàstica i realitzacions artesanes.  
La Fase Tartèssica Plena o Període Orientalitzant.
  2. Manifestacions artístiques púniques:
  3. La presència cultural grega a la Península Ibèrica:  
Els contactes grecs amb la Península Ibèrica.  
Les manifestacions artístiques gregues a la Península: *Emporion* i *Rhode*. Escultura. Metalls. Ceràmica local i d'importació.
  4. Art Ibèric  
Gènesi i desenvolupament de la cultura Ibèrica en el quadrant nord-est i en el llevant meridional - sud est i el sud Peninsular. Pozo Moro.  
La Fase plena de la cultura Ibèrica (S. IV – III a C.):  
I. L'ocupació espacial: - L'espai d'Hàbitat: Urbanística. Arquitectura civil i domèstiques. Tècniques constructives. - L'espai funerari: característiques. Arquitectura funerària: els tipus tumbals monumentals. - L'espai de culte: Arquitectura religiosa: temples construïts i santuaris naturals: tipologia i localització. II. Escultura: Materials i tècniques. Influències i estil. Tallers de producció. Iconografia i funció. III. La producció ceràmica: Tècniques. Centres de producció i difusió. La qüestió de la seva iconografia i interpretació. IV. Arts suntuàries. Orfebreria i metallisteria.
  5. L'interior Peninsular i la Franja Atlàntica:  
I. La *Meseta* Sud. II. La *Meseta* Nord: - Els castres sorians i els *vacceus*. - Les cultures Celtibèriques: Urbanística, produccions ceràmiques i arts suntuàries.  
III. Els pobles del Nord oest: la cultura castrenya: Urbanística. Plàstica castrenya: Representacions antropomorfs. Relleus, guerrers galaics i escultures zoomorfs. Les "Pedras Fermosas". Producció ceràmica. Orfebreria.
- En la docència dels temes 1, 2 i 4 es combinarà l'explicació de la professora amb la lectura per part dels estudiants de textos de contextualització cultural/artística, dels quals cada alumne en farà un mapa conceptual a avaluar amb un 3% màxim de la nota final.
  - En la docència del tema 3 s'inclourà l'exposició de la visita preparada pel grup d'Empúries Grega.

#### BLOC 4. L'ART DE LA HISPÀNIA ROMANA

1. La Hispània republicana i el procés de romanització.
  2. La Hispània romana en època Imperial:
    - I. Arquitectura i urbanisme. Planificació i monumentalització de les ciutats. Materials de construcció. Tipus d'edificis. Principals *Municipia* i els seus monuments.
    - II. Escultura: Materials. Importació i producció local. Gèneres escultòrics.
    - III. Pintura: Tècniques. Tallers de producció. Programes ornamentals.
    - IV. Mosaic: Tècnica i tipologia. Iconografia. Qüestions de cronologia.
    - V. Arts suntuàries.
- En la docència d'aquest bloc es combinarà l'explicació de la professora amb l'exposició oral dels grups que han treballat les visites de l'Empúries romana, Tàrraco, i Bàrcino, i si hi ha temps també de *Baetulo* i *Iluro*.

#### BLOC 5. LA PENÍNSULA IBÈRICA EN LA TARDO-ANTIGUITAT. LA CRISTIANITZACIÓ D'HISPANIA.

1. El Baix Imperi a *Hispania*: Crisi i transformacions del model urbà. Les tècniques i materials edilicis; la reutilització.
  2. La base agrícola de l'economia durant els S. III-IV: la potenciació de l'àmbit rural i les *villae* tardanes.
  3. L'àmbit funerari: El sarcòfag cristià. Motius i programes iconogràfics.
  4. Escultura, pintura, mosaic i produccions suntuàries: entre el luxe de les *villae* i l'àmbit litúrgic-cultural.
  5. La cristianització d'*Hispània*: la nova edilícia cultural i les necròpolis.
- En la docència d'aquest bloc també es combinarà la classe magistral amb l'exposició oral del grup que ha preparat la visita a Centcelles.

#### AVALUACIÓ

A part de les avaluacions parcials descrites en l'anterior desenvolupament del programa de curs també es realitzarà:

- Una graella cronològica i estilística de la matèria. Puntuació: 2 % de la nota final.
- Examen final puntuat sobre 6 punts.

#### BIBLIOGRAFIA OBLIGATÒRIA

A continuació s'indica la bibliografia imprescindible per a portar a terme la docència presencial i autònoma dirigides.

- AA.VV., *Los enigmas de Tarteso*, Madrid, 1993.
- AA.VV., *Los Ibéros. Príncipes de Occidente* (Centre Cultural de la Fundació "la Caixa", 30 enero-12 abril 1998), Barcelona, 1998.
- BELEN DEAMOS, M., CHAPA BRUNET, T., *La Edad del Hierro*, Madrid, 2000.
- BENDALA GALÁN, M., *La Antigüedad. De la Prehistoria a los visigodos*, Introducción al arte español, Sílex, Madrid, 1990.
- HISPANIA ANTIQUA. *Denkmäler der Frühzeit*, Maguncia, 2001.
- HISPANIA ANTIQUA. *Denkmäler der Römerzeit*, Maguncia, 1993.
- HISPANIA ANTIQUA. *Denkmäler der frühchristlichen und westgotischen Zeit*, Maguncia, 1987.
- JIMÉNEZ ÁVILA, J. *Toréutica orientalizante en la Península Ibérica*, 2002.

- MOURE, A. *Arqueología del arte prehistórico en la Península Ibérica*, Madrid, 1999.
- TORRES ORTIZ, M., *Tartessos*, Madrid, 2002.
- SANCHIDRIÁN, J.L., *Manual de arte prehistórico*, Madrid, 2002.

A més d'aquest trobareu un llistat de **BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTARIA** a la web de l'assignatura de [l'Autònoma Interactiva](#), que us servirà per A realitzar els temes del Bloc I , reforçar la consulta d'imatges i conceptes del Bloc 2 i aclarir o aprofundir la matèria de l'assignatura.